

Eines democràtiques?

Si finalment no es garanteix un accés fàcil i democràtic a les noves tecnologies poden aparèixer fenòmens socialment excloents –"infoelitisme", en va dir Pasqual Maragall. Societats de dues velocitats on les noves tecnologies esdevinguen noves formes de marginació social i cultural. Tot un repte per a les consciències crítiques.

Si haguérem de buscar un fil conductor que unesca d'una manera o altra totes les activitats que farciren el programa dels Premis Octubre al llarg de la setmana passada a la ciutat de València, aquest és l'enriquiment de la vida democràtica. I, sobretot, l'enfortiment que poden representar les noves tecnologies en aquest terreny. Un camp que tot just s'obre i que precisament per aquest caràcter diguem-ne innovador no està gens exempt d'il·lusions, però tampoc de por. Són, per un igual, esperances i preocupacions més que justificades i a les quals els experts no s'atreveixen a posar conclusions. En el quadern central que apareix en aquesta edició d'EL TEMPS se'n poden trobar algunes de les mostres més significatives.

L'alcalde de Barcelona, Pasqual Maragall, que va inaugurar el cicle de conferències i va obrir el Paranimf a la XXIV edició dels Premis Octubre, va obrir l'escletxa del tema que ara ens ocupa. Sota el títol d'"Europa i el futur de la comunicació" va pronunciar paraules esperançadores –"les noves tecnologies dibuixen una societat més lliure"– i va enumerar una llarga i positiva nòmina de possibilitats. Des de la construcció d'operadors europeus en telecomunicacions fins al sorgiment de nous mercats per a la indústria electrònica, passant per aspectes tan llameners –democràticament parlant– com l'accés de les minories als canals d'expressió universals. És evident, com han assegurat els experts que han coordinat el IV Congrés de Mitjans de Comunicació o que hi han assistit, que els canvis tecnològics –tot i que van gairebé sempre marcats per lògiques externes a la comunicació: camp militar, etc.– provoquen un canvi en subjectes històrics com ara les comunitats nacionals o les classes socials. Uns canvis que donaran lloc, inevitablement, a una nova cultura que exigirà una nova alfabetització, comparable al salt que va significar el pas de la cultura oral a la cultura escrita. Garantir l'accés majoritari a l'ús d'aquestes noves tecnologies, posar les noves eines al servei de l'expressió i de la formació d'opinió pública ha de comportar forçosament una possibilitat d'enriquiment de la vida democràtica.

En aquests sentit, el IV Congrés de Mitjans de Comunicació acabava amb l'elaboració d'un manifest –reproduït íntegrament en les pàgines centrals d'aquest número– en què

experts d'arreu del nostre país reclamen, davant de les transformacions tecnològiques, "una política decidida que garanteixi la consolidació d'una indústria cultural pròpia". Remarquen igualment "la conveniència d'establir un marc estratègic compartit i conjunt en matèria de cultura i comunicacions, impulsat des dels nostres governs". No s'obvia tampoc a les enormes aplicacions que totes aquestes infraestructures poden tenir per a la normalització lingüística.

També és possible, però, una lectura lleugerament preocupant. El mercat de les noves tecnologies crearà unes noves formes de poder sense control. La concentració empresarial aplicada a aquest terreny pot significar l'aparició d'una ideologia tecnocràtica que elimine els pressupòsits ètics sobre el model de societat o els tipus de mitjans que volem. La necessitat de crear normes que ho regulen farà renàixer el debat de les limitacions a la informació o de la separació d'incompatibilitats –recordem el cas de Silvio Berlusconi, fins fa ben poc cap del govern italià i propietari del grup mediàtic més potent del seu país. Censura versus transparència. Democràcia versus totalitarisme. O bé, tal i com han apuntat diversos conferencians i ponents al seu pas per València, si finalment no es garanteix un accés fàcil i democràtic a les noves tecnologies poden aparèixer fenòmens socialment excloents –"infoelitisme", en va dir Pasqual Maragall. Societats de dues velocitats on les noves tecnologies esdevinguin noves formes de marginació social i cultural. Tot un repte per a les consciències crítiques.